

TENTAMEN GROEPENTHEORIE

21 JUNI 2012, 9.00–12.00 UUR

De onderstaande 7 opgaven zijn elk 5 punten waard. Daarbij krijg je 5 punten kado, zodat er in totaal 40 punten te behalen zijn.

- (1) Deze opgave gaat over de vermenigvuldiggroepen $(\mathbb{Z}/51\mathbb{Z})^*$ en $(\mathbb{Z}/80\mathbb{Z})^*$.

- (a) [2 punten]. Laat zien dat deze groepen evenveel elementen hebben.
 (b) [3 punten]. Laat zien dat deze groepen niet isomorf zijn.

- (2) In $\mathrm{SL}_2(\mathbb{Z})$ (dat is de groep van 2×2 matrices met gehele coëfficiënten en determinant 1) definiëren we

$$H := \left\{ \begin{pmatrix} 1 & n \\ 0 & 1 \end{pmatrix} : n \in \mathbb{Z} \right\}.$$

- (a) [2 punten]. Toon aan dat H een ondergroep is van $\mathrm{SL}_2(\mathbb{Z})$.
 (b) [3 punten]. Bepaal de index $[\mathrm{SL}_2(\mathbb{Z}) : H]$ (Hint: Onder welke voorwaarde op $a, b \in \mathbb{Z}$ geldt $\begin{pmatrix} 1 & 0 \\ a & 1 \end{pmatrix} H = \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ b & 1 \end{pmatrix} H$?).

- (3) [5 punten]. Gegeven $\tau = (1\ 2\ 3)(2\ 3\ 4)(5\ 6\ 7)(7\ 8\ 9) \in S_9$ en $n = 2106^{2013} \in \mathbb{Z}$. Bereken τ^n .

- (4) Laat $n \geq 3$, en nummer de hoekpunten van een regelmatige n -hoek als $1, 2, 3, \dots, n$. Omdat elk element van de groep D_n een permutatie van deze hoekpunten levert, krijgen we zo een afbeelding $D_n \rightarrow S_n$.

Bewijs dat het beeld van deze afbeelding in A_n ligt, dan en slechts dan als $n \equiv 1 \pmod{4}$.

(Hint: kijk eerst ([2 punten]) welke permutatie er hoort bij een rotatie over $2\pi/n$; onder welke voorwaarde zit die permutatie in A_n ? Kijk vervolgens hoe het zit met een spiegeling ([3 punten]).)

- (5) [5 punten] Neem een priemgetal p en een groep G bestaande uit precies p^n elementen (voor zeker geheel getal $n \geq 1$). Laat zien dat het centrum van G uit tenminste p elementen bestaat.

- (6) Gegeven een geheel getal $n \geq 2$. We duiden met G de groep aan, bestaande uit alle bijecties: $\mathbb{Z}/n\mathbb{Z} \rightarrow \mathbb{Z}/n\mathbb{Z}$ gegeven door een formule $f(x) = ax+b$, waarbij a de groep $(\mathbb{Z}/n\mathbb{Z})^*$ doorloopt en b de groep $\mathbb{Z}/n\mathbb{Z}$.

Verder bestaat $N \subset G$ uit de bijecties f die voldoen aan

$$f(1 \pmod{n}) - f(0 \pmod{n}) = 1 \pmod{n}.$$

- (a) [2 punten]. Toon aan dat N een normaaldeeler in G is.
 (b) [3 punten]. Toon aan dat $G/N \cong (\mathbb{Z}/n\mathbb{Z})^*$.

- (7) Gegeven is de ondergroep

$$H := \mathbb{Z} \cdot (2, 5, 5) + \mathbb{Z}(6, 6, 6) \subset \mathbb{Z}^3.$$

- (a) [3 punten]. Wat is de orde van $(1, 0, 0) + H \in \mathbb{Z}^3/H$?
 (b) [2 punten]. Wat is de orde van $(0, 0, 1) + H \in \mathbb{Z}^3/H$?

1

$$\#\left(\mathbb{Z}/5\mathbb{Z}\right)^* = \varphi(5) = \varphi(17) \cdot \varphi(3) = 16 \cdot 2 = 32$$

$$\#\left(\mathbb{Z}/80\mathbb{Z}\right)^* = \varphi(80) = \varphi(2^4 \cdot 5) = \varphi(2^4) \cdot \varphi(5) = 2 \cdot 4 = 32$$

En dus volgt $\#\left(\mathbb{Z}/5\mathbb{Z}\right)^* = \#\left(\mathbb{Z}/80\mathbb{Z}\right)^*$. $\square$

b). voor $(\mathbb{Z}/80\mathbb{Z})^*$ geldt met behulp van de Chinese reststelling:

$$(\mathbb{Z}/80\mathbb{Z})^* \cong (\mathbb{Z}/16\mathbb{Z})^* \times (\mathbb{Z}/5\mathbb{Z})^*, \text{ dus i.h.b. hebben de twee groepen evenveel elementen van elke andere ook. } \#\left(\mathbb{Z}/16\mathbb{Z}\right)^* = 8 \text{ en } \#\left(\mathbb{Z}/5\mathbb{Z}\right)^* = 4.$$

Voor een $\bar{a} \in (\mathbb{Z}/16\mathbb{Z})^*$ geldt dus $\text{ord}(\bar{a}) | 16$ en voor een $\bar{b} \in (\mathbb{Z}/5\mathbb{Z})^*$ geldt $\text{ord}(\bar{b}) | 4 | 16$.

Dus ~~het~~ geldt dat $\text{kgr}(\text{ord}(\bar{a}), \text{ord}(\bar{b})) | 8$, en dit is precies de orde van ~~de~~

$$(\bar{a}, \bar{b}) \in (\mathbb{Z}/16\mathbb{Z})^* \times (\mathbb{Z}/5\mathbb{Z})^*. \text{ De constructie dat alle mogelijkheden van in de}$$

groep $(\mathbb{Z}/16\mathbb{Z})^* \times (\mathbb{Z}/5\mathbb{Z})^*$ machten zijn van ~~2~~, dus ook in $(\mathbb{Z}/80\mathbb{Z})^*$ kunnen alleen machten

van ~~2~~ voor de orde ~~van~~. Dus in de groep $(\mathbb{Z}/16\mathbb{Z})^* \times (\mathbb{Z}/5\mathbb{Z})^*$ kunnen alleen orders van

kleiner of gelijk aan 8, en dus geldt dat ook voor $(\mathbb{Z}/80\mathbb{Z})^*$.

~~Maar voor $(\mathbb{Z}/512\mathbb{Z})^*$ geldt m.b.v. Chinese reststelling dat $(\mathbb{Z}/17\mathbb{Z})^* \times (\mathbb{Z}/3\mathbb{Z})^*$~~

Echter voor $(\mathbb{Z}/512\mathbb{Z})^*$ geldt m.b.v. Chinese reststelling dat

$$(\mathbb{Z}/512\mathbb{Z})^* \cong (\mathbb{Z}/17\mathbb{Z})^* \times (\mathbb{Z}/3\mathbb{Z})^*.$$

$\#\left(\mathbb{Z}/17\mathbb{Z}\right)^* = 16$. Dus voor $\bar{a} \in (\mathbb{Z}/17\mathbb{Z})^*$ geldt $\text{ord}(\bar{a}) | 16 \Rightarrow \text{ord}(\bar{a}) = 2^k$ voor ~~een~~ ~~keuze~~ $k \in \mathbb{Z}_0$.

Er geldt $\text{ord}(\bar{3}) = 16$. ~~in~~ in $(\mathbb{Z}/17\mathbb{Z})^*$, immers

$$\bar{3}^1 = \bar{3} \neq \bar{1}, \bar{3}^2 = \bar{9} \neq \bar{1}, \bar{3}^4 = \bar{81} = \bar{4} \cdot \bar{17} + \bar{1} = \bar{13} \neq \bar{1}, \bar{3}^8 = \bar{13}^2 = \bar{-4}^2 = \bar{16} = \bar{-1} \neq \bar{1} \text{ en}$$

$$\text{dus } \bar{3}^{16} = \bar{-1}^2 = \bar{1}. \Rightarrow \text{ord}(\bar{3}) = 16 \text{ in } (\mathbb{Z}/17\mathbb{Z})^*.$$

Dan heeft $(\bar{3}, \bar{1})$ ~~een~~ orde 16 in $(\mathbb{Z}/17\mathbb{Z})^* \times (\mathbb{Z}/3\mathbb{Z})^*$, want

$$\text{ord}(\bar{3}, \bar{1}) = \text{kgr}(\text{ord}(\bar{3}), \text{ord}(\bar{1})) = \text{kgr}(16, 1) = 16.$$

Dus $(\mathbb{Z}/17\mathbb{Z})^* \times (\mathbb{Z}/3\mathbb{Z})^*$ bevat een element van orde 16, en dus $(\mathbb{Z}/512\mathbb{Z})^*$ ook, maar $(\mathbb{Z}/80\mathbb{Z})^*$ niet

dus de groepen zijn niet isomorf. $\square$

2

$$H \subseteq \text{SL}_2(\mathbb{Z}) \text{ gegeven door } H = \left\{ \begin{pmatrix} 1 & n \\ 0 & 1 \end{pmatrix} : n \in \mathbb{Z} \right\}.$$

a) i) Duidelijk is dat $I = \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{pmatrix} \in H$. ii) Als $\begin{pmatrix} 1 & n \\ 0 & 1 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} 1 & m \\ 0 & 1 \end{pmatrix} \in H$, dan

$$\begin{pmatrix} 1 & n \\ 0 & 1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1 & m \\ 0 & 1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 & n+m \\ 0 & 1 \end{pmatrix} \in H, \text{ en } \text{iii)} \text{ als } \begin{pmatrix} 1 & n \\ 0 & 1 \end{pmatrix} \in H, \text{ dan } \begin{pmatrix} 1 & n \\ 0 & 1 \end{pmatrix}^{-1} = \begin{pmatrix} 1 & -n \\ 0 & 1 \end{pmatrix}.$$

Dus H is een ondergroep van $\text{SL}_2(\mathbb{Z})$. $\square$

b) voor $a, b \in \mathbb{Z}$ geldt $\begin{pmatrix} 1 & 0 \\ a & 1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ b & 1 \end{pmatrix} H$

$$\begin{pmatrix} 1 & 0 \\ a & 1 \end{pmatrix} H = \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ b & 1 \end{pmatrix} H \Leftrightarrow \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ a & 1 \end{pmatrix}^{-1} \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ b & 1 \end{pmatrix} \in H$$

$$\text{maar } \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ a & 1 \end{pmatrix}^{-1} \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ b & 1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ -a & 1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ b & 1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ b-a & 1 \end{pmatrix}$$

$$\text{dus } \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ a & 1 \end{pmatrix}^{-1} \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ b & 1 \end{pmatrix} \in H \Leftrightarrow b-a=0 \Leftrightarrow a=b.$$

metrop dat
 $\begin{pmatrix} 1 & 0 \\ a & 1 \end{pmatrix} \in SL_2(\mathbb{Z})$
v.a.e.z

Dus als $a \neq b$, dan $\begin{pmatrix} 1 & 0 \\ a & 1 \end{pmatrix} H$ en $\begin{pmatrix} 1 & 0 \\ b & 1 \end{pmatrix} H$ niet gelijk en dus disjunct. Dan zijn er dus oneindig veel nevenklasseën. ~~van H voor $SL_2(\mathbb{Z})$~~

want neem hijn. $\left\{ \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ a & 1 \end{pmatrix} H : a \in \mathbb{Z} \right\}$. voor elke $a \in \mathbb{Z}$ is dit een andere nevenklasse, dus, elke 2 elementen van de verzameling zijn onderling verschillend.

$$\Rightarrow [SL_2(\mathbb{Z}) : H] = \infty. \quad \square$$

3. $\tau = (123)(234)(567)(789) = (12)(34)(56789)$, dit is een product van disjuncte cykels, en dus $\text{ord}(\tau) = \text{lcm}(\text{ord}(12), \text{ord}(34), \text{ord}(56789)) = \text{lcm}(2, 2, 5) = 10$.
we bekijken 2106^{2013} modulo 10, dus $\bar{n} = n \bmod 10$ voor $n \in \mathbb{Z}$.

$$\overline{2106}^{2013} = \overline{2106}^{2013} = \overline{6}^{2013} = \overline{6}, \text{ immers, } \overline{6}^2 = \overline{6} = \overline{6}, \text{ dus m.b.r. induktie volgt } \overline{6}^n = \overline{6} \forall n \in \mathbb{N}.$$

$$\Rightarrow 2106^{2013} = 6 + 10k \text{ voor een } k \in \mathbb{Z}. \text{ Dus } \tau^n = \tau^{6+10k} = \tau^6 \cdot \tau^{10k} = \tau^6 \circ (\text{id})^k = \tau^6.$$

$$\tau^2 = (57968), \tau^6 = (\tau^2)^3 = (57968)^3 = (56789).$$

$$\Rightarrow \tau^n = (56789). \text{ met } n = 2106^{2013} \quad \square$$

4. G groep met $\#G = p^n$ voor p priem en $n \in \mathbb{N}$.

5. $Z(G)$ is een ondergroep van G en dus geldt $\#Z(G) | \#G = p^n$ volgens Lagrange.

$$\Rightarrow \#Z(G) = p^k \text{ voor een } k \in \{0, 1, \dots, n\}.$$

Als $k \geq 1$, dan $\#Z(G) = p^k \geq p$. ~~dan zijn we klaar~~ Het is dus dan klaar.

Dus we hoeven alleen maar $k=0$ uit te sluiten. Dus neem aan dat $k=0$, dan is $Z(G) = \{e\}$, dus alleen het eenheidselement commuteert met alles in G , dus $\forall g \in G \setminus \{e\}$ geldt $\exists h \in G$ zodat $hg \neq gh$. (want als zo'n h niet zou bestaan dan zou $g \in Z(G)$)

$$\Rightarrow \cancel{gh} \neq hg \Leftrightarrow \cancel{gh} = gh \Leftrightarrow g, hg \in C_g. \text{ dus omdat } g \neq hg, \text{ geldt dan } \#C_g \geq 2.$$

$\#$ van een conjugatieklasse moet ook een deler zijn van het aantal elementen van de groep.

4 n ≥ 3. φ: $D_n \rightarrow S_n$ door de hoekpunten te nummeren en φ stuurt dan de elementen van D_n naar de ~~halve~~ cykels die de permutaties op die getallen van de hoekpunten verstellen.

5 We vragen ons af wanneer $\varphi(D_n) \subseteq A_n$. Omdat φ een homomorfisme is, hoeven we alleen te weten welke $\varphi(p)$ en $\varphi(r) \in A_n$ want D_n wordt vertegenwoordigd door r en p . (immers een $x \in D_n$ is te schrijven als $r^k p^m$ voor $k \in \{0, 1\}$ en $m \in \{0, \dots, n-1\}$, dus dan geldt

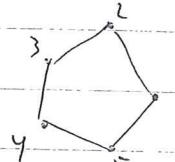
$$\varphi(x) = \varphi(r^k p^m) = (\varphi(r))^k (\varphi(p))^m \in A_n \quad \text{als } \varphi(r), \varphi(p) \in A_n.)$$

~~We moeten dat $\varphi(p) = (1 \ 2 \ \dots \ n) \in A_n \Leftrightarrow n \text{ oneven} \equiv 1 \pmod{2}$.~~

Stel $n \equiv 1 \pmod{4}$.

Dan is i.h.b. n oneven, dus $\varphi(p) = (1 \ 2 \ \dots \ n) \in A_n$.

schrijf $n = 1 + 2k$, voor $k \in \mathbb{Z}$, omdat $n \equiv 1 \pmod{4} \Rightarrow$ want $\varepsilon((1 \ 2 \ \dots \ n)) = (-1)^{n-1} = 1$ is dan k even.

Er geldt $\varphi(r) = (2 \ 4 \ 1 \ 3)(5 \ 2 \ 4 \ 1 \ 3) \dots (k+1 \ k+2)$, dit is een product van k 2-cykels en omdat k even is volgt daar $\varphi(r)$ een product van een even aantal 2-cykels is, en dus $\varphi(r) \in A_n$.

Dan volgt nu m.b.v. (*) dat $\varphi(D_n) \subseteq A_n$, omgekeerd, stel dat

Stel dat $\varphi(D_n) \subseteq A_n$, dan moet i.h.b. $\varphi(p) = (1 \ 2 \ \dots \ n) \in A_n \Rightarrow n \equiv 1 \pmod{2}$.

Dus $n = 1 + 2k$ voor een $k \in \mathbb{Z}$, ook geldt $\varphi(r) = (2 \ 4 \ 1 \ 3)(5 \ 2 \ 4 \ 1 \ 3) \dots (k+1 \ k+2) \in A_n$, en dit moet dit een product zijn van een even aantal 2-cykels. $\Rightarrow k$ even. $\Rightarrow k = 2m$ voor een $m \in \mathbb{Z} \Rightarrow n = 1 + 4m \Rightarrow n \equiv 1 \pmod{4}$. $\square$.

$$5n + 6m = 5(1 - 3m) + 6m = 5 - 9m \neq 0 \quad \forall m \in \mathbb{Z} \quad ! \text{ dus } \mathcal{L} \text{ ord}(x) \neq 2.$$

De orde kan ook niet ≥ 3 zijn want dan zou $(g, 0, 0) \in H$, maar de eerste coëfficiënt moet even zijn. $\mathcal{L}$.

~~De orde~~ is verder geldt ~~$(g, 0, 0) \in H$~~ $18(1, 0, 0) + H = (18, 0, 0) + H = H$

$$\text{want } (18, 0, 0) \in H, \text{ immers, } (18, 0, 0) = 3 \cdot (6, 6, 6) + 3 \cdot (6, 6, 6)$$

$$(18, 0, 0) = -6 \cdot (2, 5, 5) + 5 \cdot (6, 6, 6).$$

Alle mogelijkheden voor $\text{ord}(x) < 18$ waren al ~~weggestreken~~. Dus $\text{ord}(x) \geq 18$. $\square$

b) $\forall n \in \mathbb{N}$ geldt $n((0, 0, 1) + H) = (0, 0, n) + H \neq H$ want $(0, 0, n) \notin H$,

immers, alle elementen in H zijn ~~van~~ de tweede en derde coördinaat ~~gelijk aan~~, en dat is niet zo bij $(0, 0, n)$, want $n \geq 1$. Dus

$$\text{ord}((0, 0, 1) + H) = \infty \text{ in } \mathbb{Z}^3/H.$$

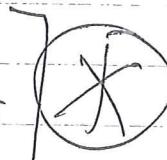
6. G groep van bijecties $\mathbb{Z}/n\mathbb{Z} \rightarrow \mathbb{Z}/n\mathbb{Z}$ gegeven door $f(\bar{x}) = \bar{a} \cdot \bar{x} + \bar{b}$, voor zekere $a \in (\mathbb{Z}/n\mathbb{Z})^*$ en $b \in \mathbb{Z}/n\mathbb{Z}$.

$$N = \{ f \in G \mid f(1 \bmod n) = f(0 \bmod n) = 1 \bmod n \}$$

a) als $R \in G$, dan $R(\bar{x}) = \bar{a} \cdot \bar{x} + \bar{b}$ voor $\bar{a} \in (\mathbb{Z}/n\mathbb{Z})^*$ en $\bar{b} \in \mathbb{Z}/n\mathbb{Z}$.

$$\Rightarrow f(1 \bmod n) - f(0 \bmod n) = \bar{a} \cdot \bar{1} + \bar{b} - (\bar{a} \cdot \bar{0} + \bar{b}) = \bar{a} + \bar{b} - \bar{b} = \bar{a}$$

$$\text{dus } N = \{ f \in G \mid \text{met } \bar{a} = \bar{1}, (\text{met } \bar{a} \text{ de } \bar{a} \text{ van } R(\bar{x}) = \bar{a}\bar{x} + \bar{b}) \} \quad \square$$

Laat $\varphi: G \rightarrow (\mathbb{Z}/n\mathbb{Z})^*$ gegeven door $f \mapsto \bar{a}$, waarbij $\bar{a}$ zodat $f(\bar{x}) = \bar{a}\bar{x} + \bar{b}$

Vaste $\bar{x} \in \mathbb{Z}/n\mathbb{Z}$. Dan is φ een homomorfisme, immers, als $R, g \in G$ ~~en~~ $\varphi(R \circ g) = \varphi(g) \circ \varphi(R)$

$$\text{dan } (f \circ g)(\bar{x}) = f(g(\bar{x})) = \bar{a}(\bar{c}\bar{x} + \bar{d}) + \bar{b} = \bar{a} - \bar{c} \cdot \bar{a} + \bar{a} \cdot \bar{d} + \bar{b}, \text{ dus}$$

$$\varphi(f \circ g) = \bar{a} \cdot \bar{c} = \varphi(f) \cdot \varphi(g).$$

Ook is φ duidelijk surjectief, want als $\bar{a} \in (\mathbb{Z}/n\mathbb{Z})^*$ willekeurig, dan heeft $f \in G$, gegeven door $f(\bar{x}) = \bar{a}\bar{x}$ de eigenschap dat $\varphi(f) = \bar{a}$.

en ~~en~~ inbr $\mathcal{X}$ zien we dat $\ker(\varphi) = \{ R \in G \mid \bar{a} = \bar{1} \} = N$. $\square$

8) Dus N is de kern van een homomorfisme en dus een normale deelgroep.

b) φ is een surjectief homomorfisme van G naar $(\mathbb{Z}/n\mathbb{Z})^*$ met als kern precies N . Dus:

$$G/N \cong (\mathbb{Z}/n\mathbb{Z})^*.$$

$\square$

Dus $\#C_g = p^m$ voor een $m \geq 1$. ~~Echter dan dus niet vanaf dan is $\#C_g \neq p$~~

De groep G is te schrijven als een disjuncte vereniging van conjugatieklassen, dus i.h.b. is $\#G$ gelijk aan de som van alle aantal elementen van die conjugatieklassen. Voor $g \in G \setminus \{e\}$ geldt $\#C_g = p^m$ voor een $m \geq 1$, dus $\#C_g \mid p$, en dus de som van al die ~~alle conjugatieklassen~~ ~~niet~~ $\#C_g$ voor ~~conjugatieklassen~~ dient nog steeds p .

Het eenheidselement verft op zichzelf een conjugatieklasse, dus volgt dat $\#G$ de vorm is van $1 + kp$ voor alle $k \in \mathbb{Z}$. $\Rightarrow p^n = 1 + kp$. maar als we deze gelijktijdig modulo p bekijken staat er $\bar{0} = \bar{p}^n = \bar{1} + \bar{k}\bar{p} = \bar{1}$, hetgeen een tegenspraak is.

$$\Rightarrow \#Z(G) \neq 1 \Rightarrow \#Z(G) = p^k \text{ voor } k \geq 1 \Rightarrow \#Z(G) \geq p. \quad \square$$

7. Laat $H = \mathbb{Z} \cdot (2, 5, 5) + \mathbb{Z} \cdot (0, 6, 6) \subseteq \mathbb{Z}^3$

We gaan regen:

$$\begin{pmatrix} 2 & 5 & 5 \\ 5 & 6 & 6 \\ 5 & 6 & 6 \end{pmatrix} \sim \begin{pmatrix} 2 & 6 & 6 \\ 1 & -6 & 6 \\ 1 & -6 & 6 \end{pmatrix} \sim \begin{pmatrix} 1 & -6 & 6 \\ 2 & 6 & 6 \\ 1 & -6 & 6 \end{pmatrix} \sim \begin{pmatrix} 1 & -6 & 6 \\ 0 & 12 & 6 \\ 0 & 0 & 6 \end{pmatrix} \sim \begin{pmatrix} 1 & 0 & 6 \\ 0 & 12 & 6 \\ 0 & 0 & 6 \end{pmatrix}$$

~~Dus~~ De elementaire delers van $\mathbb{Z}^3/H$ zijn $d_1=18$, $d_2=1$. rang = $3-2=1$.

$$\Rightarrow \mathbb{Z}^3/H \cong \mathbb{Z} \times \mathbb{Z}/18\mathbb{Z}. \quad (\text{nad. } \mathbb{Z}/18\mathbb{Z} \text{ maar die is } \{\bar{0}\} \text{ dus die leeg is})$$

~~$\mathbb{Z} \times \mathbb{Z}/18\mathbb{Z}$~~ berat elementen van oneindige orde (namelijk alles met eerste coördinaat ongelijk nul als $(a, b \bmod 18) \in \mathbb{Z} \times \mathbb{Z}/18\mathbb{Z}$ eindige orde heeft dan moet $a \equiv 0$, en dan is $\text{ord}(a, b \bmod 18) = \text{lcm}(\text{ord}(a), \text{ord}(b \bmod 18)) = \text{lcm}(1, \text{ord}(b \bmod 18)) = \text{ord}(b \bmod 18) \mid 18$). Dus de mogelijke niet eindige ordes zijn 1, 2, 9 en 18.

Dus in $\mathbb{Z}^3/H$ zitten alleen maar elementen met oneindige orde, of met orde 1, 2, 9 of 18.

a) ~~Als $\text{ord}(x)=1$, dan~~ $x = (1, 0, 0) + H = (1, 0, 0) \in \mathbb{Z}^3/H$.

~~Als $\text{ord}(x)=1$~~ Als $\text{ord}(x)=1$, dan $(1, 0, 0) + H = H \Rightarrow (1, 0, 0) \in H$, echter dat is niet zo, want elke element van H heeft als eerste coëfficiënt een even getal. ~~Dus~~ $\text{ord}(x) \neq 1$.

Als $\text{ord}(x)=2$, dan $(1, 0, 0) \in (1, 0, 0) + H = (2, 0, 0) + H = H \Rightarrow (2, 0, 0) \in H$

maar als $(2, 0, 0) \in H$, dan $(2, 0, 0) = n \cdot (2, 5, 5) + m \cdot (0, 6, 6)$ voor zekere $n, m \in \mathbb{Z}$.

$= (2n+6m, 5n+6m, 5n+6m)$. Dan zou $2n+6m=2 \Rightarrow n=1-3m$, en $5n+6m \geq 0$, echter dit geeft